

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A szabálysértési előkészítő eljárás teljeskörűségének fontossága az elzárással is
sújtható szabálysértések elbírálásának bírósági gyakorlatában**

Szerző: Dr. Tóth - Juhász Szilvia

Salgótarján

2017. április

I. Bevezetés

2016. január 1-jétől dolgozom szabálysértési titkárként. A dolgozatot az elmúlt szűk másfél év ihlette, mely alatt a többretű feladataim közül az elzárással is sújtható szabálysértések elbírálása nőtt leginkább a szívemhez, ezért is választottam ezt témámnak, s a dolgozatban eddigi munkám során tapasztalt hiányosságokra és súlyponti kérdésekre kívánom felhívni a figyelmet.

II. A szabálysértési hatóság és a bíróság feladata az elzárással is sújtható szabálysértések vonatkozásában

Az elzárással is sújtható szabálysértések elbírálása a bíróság feladata a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényben (továbbiakban: Szabs. tv.) 38.§ (3) bekezdése értelmében, azt azonban megelőzi a rendőrség által lefolytatott, a Szabs. tv. 117.§ (1) bekezdésében szabályozott szabálysértési előkészítő eljárás. A bíróság - az előkészítő eljárás adatai alapján - bírálja el az ügyet vagy tárgyalás mellőzésével, csupán az iratok alapján, vagy tárgyaláson.

A Szabs. tv. 118.§ (1) bekezdése alapján, ha az előkészítő eljárás eredményeként a tényállás tisztázott és az eljárás alá vont személy vagy a tanú, sértett, szakértő meghallgatása nem szükséges, valamint a közvetítői eljárásra utalás feltételei nem állnak fenn, a bíróság csupán az előkészítő eljárás iratai alapján, tárgyalás tartása nélkül hoz érdemi döntést.

Amennyiben azonban mégis szükséges tárgyalást tartani a Szabs. tv. 120.§ (1) bekezdésében foglalt valamely ok miatt, akkor is lehetőség szerint egy tárgyalási napon be kell fejezni az ügyet a Szabs. tv. 114.§ (1) bekezdése szerint. Mindez azonban csak akkor lehetséges, ha a rendőrség az előkészítő eljárás során eleget tesz a Szabs. tv-ben előírt kötelezettségeinek.

II. A rendőrség feladata az előkészítő eljárás során

1. Általánosságban

A Szabs. tv. 117.§ (2) bekezdése értelmében a rendőrségnek az előkészítő eljárás során fel kell derítenie a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés tényállását, meg kell állapítani az elkövető kilétét, fel kell kutatni és biztosítani a kell a bizonyítási eszközöket.

Az előkészítő eljárás alapvető feladata tehát annak megállapítása, hogy ki, mikor és hol mit csinált, illetve az ezekre szolgáló bizonyítékok beszerzése.

Alapvető jelentőségű a feljelentés tárgyát képező cselekmény, azaz a szabálysértés elkövetőjének megállapítása, mivel egyrészt a bírósági eljárás csupán konkrétan meghatározott természetes személy elkövető - eljárás alá vont - személy ellen folyhat, másrészt pedig egyes szabálysértések elkövetője bárki lehet, például a valótlan bejelentés vagy a garázdaság, egyes szabálysértéseket azonban bizonyos személyek nem követhetnek el. Például járművezetés az eltiltás hatálya alatt szabálysértést csak olyan személy követhet el, aki úgy vezet közúton gépjárművet, hogy el van tiltva a közúti járművezetéstől, illetve távoltartó határozat szabályainak megszegése szabálysértés elkövetője is csak olyan személy lehet, akire a külön törvényben meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozat, vagy a megelőző távoltartó határozat rendelkezést tartalmaz.

Az, hogy mely cselekmény, magatartás, tevékenység vagy mulasztás megtörténtét kell megállapítani, s majd bizonyítani, az mindig a feljelentés tárgyát képező cselekménytől, magatartástól, tevékenységtől, illetve mulasztástól függ, ugyanis csupán az ügy megítélése szempontjából lényeges körülményeket kell tisztázni a rendőrségnek az előkészítő eljárás során. Ha pedig erre nem elegendők a rendelkezésre álló adatok, bizonyítási eljárást kell lefolytatni.

Annak megállapítása, illetve bizonyítása, hogy mely - szabálysértési tényállásba ütköző - tevékenységet vagy mulasztást és ki, illetve mikor és hol valósította meg, bizonyítási eszközök felkutatása, felderítése, beszerzése, illetve bizonyítási eljárások fogatosítása révén valósul meg.

A Szabs. tv. 56.§ (1) bekezdésében foglalt rendőrséget terhelő tényállás feltárási kötelezettség túlmutat a tényállás felderítésének, az elkövető kiléte megállapításának, valamint az elsődleges bizonyítékok felkutatásának és biztosításának kötelezettségének, magában foglalja a beszerzett bizonyítékok összevetését és értékelését is, mely adott esetben további bizonyítási eszközök beszerzését, illetve bizonyítási eljárások lefolytatását vonja maga után.

Nem elégséges, és nem minősül a tényállás feltárásának az eljárás alá vont személy vallomásának felvétele, a tanúk, illetve a tanúk egy részének meghallgatása, egyes tárgyi bizonyítási eszközök beszerzése, ezeket szükségszerűen értékelnie kell a szabálysértési előkészítő eljárást lefolytató rendőrségnek, s az értékelés alapján felmerülő ellentmondásokat, tényállásbeli hiányosságokat, a szabálysértés elkövetési cselekményében fennálló hiányosságokat meg kell próbálni további bizonyítás felvételével tisztázni.

Mindennek több szempontból is kiemelkedő jelentősége van.

Egyrészt az idő múlásával egyre kevesebb esély van új bizonyíték beszerzésére. A cselekményhez közeli időben lefolytatott előkészítő eljárás során a tanúk is jobban emlékeznek a látott, tapasztalt eseményekre, illetve okiratok és tárgyi bizonyítási eszközök beszerzése, szemle megtartása, felismerésre bemutatás, illetve szembesítés sokkal nagyobb eséllyel vezet eredményre, mint az eljárás tárgyát képező cselekmény megvalósulása után több hónappal, akár fél évvel, vagy még később megtartott bírósági tárgyaláson, s egyes okiratok vagy tárgyi bizonyítási eszközök beszerzése ennnyivel később akár már nem is lehetséges. Arról nem is beszélve, hogy a tanúk emlékezete is - természetesen - egyre halványodik, melyhez még hozzájárul, hogy félnek attól, hogy nehogy "rosszat" mondjanak, így akár teljesen össze is zavarodhatnak a meghallgatásuk során. Ezért nem szerencsés, ha egy tanú meghallgatására már csak a bírósági tárgyaláson kerül sor. Mivel ha a rendőrség a tanút már a cselekmény megvalósulása után röviddel meghallgatja, de a tárgyaláson az idő múlása miatt már nem teljesen emlékszik, az előkészítő eljárás során tett vallomásának felolvasásával ezt ki lehet küszöbölni.

Másrészt pedig az előkészítő eljárás hiányos, nem teljeskörű lefolytatása a bírósági szak elhúzódásához, akár bizonyíték beszerzésének megghiúsulásához vezet, vezethet.

Az előkészítő eljárás során az eljárás alapját képező cselekmény, eseménysor, magatartás, illetve mulasztás minél pontosabb feltárására kell törekedni úgy, hogy amikor már körvonalazódott valamely törvényi tényállásba való ütközésének gyanúja, az adott tényállás egyes elemeinek szem előtt tartásával, az egyes tényállási elemek megvalósulásának bizonyításához szükséges módon és mértékben kell megválasztani a bizonyítási eszközöket, illetve a bizonyítási eljárásokat. S rendkívül fontos, hogy amennyiben a megvalósulni látszó szabálysértésnek bűncselekményi alakzata is van, a bűncselekményi alakzatot megvalósító többlet tényállási elemek vizsgálata sem mellőzhető.

Hangsúlyozom, hogy amennyiben a bizonyítási eljárás során akár tanúvallomásból, akár egyéb bizonyítási eszközből újabb releváns tanú, vagy bizonyítási eszköz léteire derül fény vagy merül fel adat, az előkészítő eljárást lefolytató rendőrség nem tekinthet el annak beszerzésétől.

Alapvető fontosságú, hogy az eljárás alá vont személy és a tanú meghallgatása során - a már rendelkezésre álló adatok, tények, bizonyítékok szem előtt tartásával - a teljeskörűsége kell törekedni. A vallomásokban, illetve a vallomások között fennálló releváns ellentmondásokat meg kell kísérelni tisztázni. Amennyiben valamely vallomás alapján újabb releváns tisztázandó kérdés merül fel, nem szabad elmenni mellette, egy kérdésre adott válaszból újabb kérdés merülhet fel, mely akár kulcsfontosságú lehet az ügy szempontjából, s figyelmen kívül hagyása - ha az későbbiekben már nem pótolható - akár bizonyítottság hiányában történő megszüntetéshez is vezethet.

Itt kell szólni arról, hogy az összefoglaló jelentésnek milyen jelentősége van, illetve kell, hogy legyen. Az összefoglaló jelentésnek nem az a funkciója, hogy akár felsorolásszerűen, akár szó szerint tartalmazza az eljárás alá vont személy és a tanúk vallomásait, illetve a tárgyi bizonyítási eszközök, továbbá bizonyítási eljárások megnevezését, hanem az, hogy tartalmazza a beszerzett bizonyítékok értékeléséből levont következtetéseket, a feltárt történeti tényállást, az azt alátámasztó konkrét bizonyítékok megjelölésével.

2. A szabálysértéssel okozott kár kérdésköre

A szabálysértéssel okozott kár összegének két szempontból van jelentősége. Egyrészt a tulajdon elleni szabálysértések egy részénél tényállási elem, a szabálysértéssel okozott kár összegétől függ, hogy a cselekmény szabálysértés-e vagy bűncselekmény, másrészt pedig a kártérítési igény elbírálása szempontjából bír jelentőséggel.

A Szabs. tv. 177.§ (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy szabálysértést követ el az, aki ötvenezer forintot meg nem haladó értékre lopást, sikkasztást, jogtalan elsajátítást, orgazdaságot, ötvenezer forintot meg nem haladó kárt okozva csalást, szándékos rongálást, ötvenezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva hűtlen kezelést követ el, úgyszintén, aki e cselekmények elkövetését megkísérli.

Továbbá a hatályos szabályozás szerint, melyet a Szabs. tv. 93.§ (2) bekezdése tartalmaz, ha a sértett a szabálysértési eljárás során kéri a szabálysértés folytán keletkezett kárának megtérítését és az eljárás alá vont személy a bíróság döntésének meghozataláig - a közlekedési szabálysértéssel okozott kár kivételével - az okozott kárt nem térítette meg, a bíróságnak köteleznie kell az eljárás alá vont személyt az okozott kár megtérítésére, kivéve ha a kár összege vitatott, illetve az eljárás adatai alapján nem állapítható meg, ugyanis a kár értékét a szabálysértési eljárás során az eljárás adatai alapján kell megállapítani.

Ugyanakkor a Szabs. tv. 64.§ (3) bekezdése értelmében a szabálysértéssel okozott kár értékének megállapításához hivatalból nem rendelhető ki szakértő, amennyiben azonban az eljárás alá vont személy vagy a sértett indítványozza a szakértő kirendelését és a várható költségét megelőlegezi, a bíróságnak ki kell rendelnie szakértőt. Mindezen jogáról pedig a sértettet a Szabs. tv. 93.§ (2a) bekezdésében foglaltak szerint tájékoztatnia kell az előkészítő eljárást lefolytató szervnek, illetve a bíróságnak.

Ez azt jelenti, hogy tulajdon elleni szabálysértés esetén a szabálysértéssel okozott kárt, illetve annak összegét is hivatalból fel kell deríteni, illetve meg kell állapítani az előkészítő eljárás során.

Amennyiben a pontos összeg nem állapítható meg, s szakértő kirendelését sem az eljárás alá vont személy, sem a sértett nem kéri, legalább oly mértékben meg kell határozni a kár összegét, hogy az ötvenezer forint alatt, vagy felett van.

Itt kell megjegyezni, hogy gyakran előfordul, hogy a sértett nem tudja számlával, blokkal vagy egyéb dokumentummal igazolni a kár összegét, vagy azt ajándékba kapta, ilyen esetekben a sértett vagy szükség esetén az ajándékozó vallomása alapján, illetve az egyéb körülmények, adatok alapján kell meghatározni az értéket. A sértett, illetve az ajándékozó meghallgatás során a kárt szenvedett dolog beszerzésének körülményeit, illetve az elkövetéskori állapotot kell tisztázni.

III. Az előkészítő eljárás hiányosságainak bírósági eljárásban való pótlása, illetve annak nehézségei

Amennyiben az előkészítő eljárást lefolytató szerv nem tett eleget teljeskörűen tényállás tisztázási kötelezettségének, vagy a teljeskörűen lefolytatott előkészítő eljárás során beszerzett bizonyítékok ellenére is szükséges további bizonyítás lefolytatása, ez a bíróság feladata. Amennyiben azonban az előkészítő eljárást lefolytató szerv oly mértékben nem tett eleget tényállás tisztázási kötelezettségének, hogy az a bírósági szakban nem pótolható, vagy az jelentős nehézséggel, illetve késedelemmel járna, az előkészítő eljárást lefolytató szervet a bíróság felhívhatja a hiányosságok pótlására, az előkészítő eljárás kiegészítésére.

Itt is ki kell emelni az időtényezőt, mint az eljárás lefolytatásának sikerességét nagymértékben befolyásoló tényezőt. Mint ahogy azt a II. fejezetben is írtam, újabb bizonyítási eszközök beszerzése, tanú felkutatása, illetve ismert, de még meg nem hallgatott tanú meghallgatása, s a vallomása alapján további bizonyítás felvétele könnyen az eljárás elhúzódásához vezethet, nem is beszélve a korábban már említett tanúmeghallgatással és bizonyítási eszköz beszerzésével kapcsolatos nehézségekről.

Ha a szabálysértési hatóság az előkészítő eljárás során nem tájékoztatta a sértettet a szabálysértéssel neki okozott kár megtérítésére vonatkozó igényérvényesítés lehetőségéről, illetve nem nyilatkoztatta kárigényére vonatkozóan, ez a bírósági eljárás során pótolható, amennyiben azonban a tényállás tisztázott, s van lehetőség tárgyalás mellőzésével, az iratok alapján érdemi döntést hozni, s csupán a sértett tájékoztatása és nyilatkoztatása miatt kellene tárgyalást tartani, a bíróság dönthet úgy is, hogy visszaküldi az iratokat az előkészítő eljárást lefolytató szervnek a hiányosság pótlására. Ugyanez a helyzet akkor is, ha vitatott a kár összege, s a sértettet és / vagy az eljárás alá vont személyt nem tájékoztatták a szakértő kirendelésének lehetőségéről, illetve szabályairól.

IV. Az egyes elzárással is sújtható szabálysértések kapcsán végzett előkészítő eljárások sajátosságai

Jelen fejezetben a Szabs. tv. XXII. fejezetében szabályozott, egyes közismertebb elzárással is sújtható szabálysértések kapcsán - végzett előkészítő eljárások során - tisztázandó kérdések súlypontjait emelném ki.

- Magánlaksértés szabálysértés esetén a magánindítvány beszerzése az elkövető felelőssége megállapításának alapvető feltétele.

Mindemellett tisztázni kell, hogy az eljárás alá vont személy pontosan hova (kinek a lakásába, egyéb helyiségébe vagy az ezekhez tartozó bekerített helyre) ment be vagy maradt bent, illetve hogy miben nyilvánult meg az, hogy az az ott lakó vagy azzal rendelkező személy akarat ellenére történt, avagy hogy hogyan tévesztette meg őket.

Az ott lakó vagy azzal rendelkező személy akadályozása esetén pedig az akadályozás tényét és mibenlétét kell feltárni, bizonyítani.

- Önkényes beköltözés szabálysértés esetén alapvető jelentőségű annak tisztázása, hogy az elfoglalt, illetve beköltözött lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség a lakásbérletre

vagy a helyiséggazdálkodásra vonatkozó jogszabály hatálya alá tartozik-e, illetve hogy a jogosult személy adott-e engedélyt az eljárás alá vont személynek az elfoglalásra, beköltözésre.

- Távoltartó határozat szabályainak megszegése szabálysértés esetén elsősorban azt kell vizsgálni, hogy az eljárás alá vont személyre tartalmaz-e magatartási szabályt a szóbanforgó távoltartó határozat, illetve amennyiben igen, akkor azt, hogy az abban előírt magatartási szabályokat megszegte-e, és pontosan milyen tevékenységgel vagy mulasztással szegte meg az eljárás alá vont személy.
- Rendzavarás szabálysértés Szabs. tv. 169.§ (1) b) pontjában foglalt elkövetési magatartása esetén a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy intézkedésével szemben tanúsított engedetlenséget, mint tevőleges magatartást, vagy mulasztást kell tisztázni.

A Szabs. tv. 169.§ (1) c) pontjában foglalt elkövetési magatartás esetén pedig az elkövetés helyüül szolgáló rendezvény gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozását vagy sportrendezvény sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozását kell vizsgálni.

- Garázdaság szabálysértés esetén az eljárás alá vont személy által tanúsított magatartás pontos és részletes leírása mellett nélkülözhetetlen annak tisztázása, hogy az elkövetési magatartás erőszakos volt-e vagy sem, mivel az határolja el a garázdaság szabálysértést és a garázdaság bűncselekményt. Fontos kiemelni, hogy az erőszak nem egy és ugyanaz az erőszakos magatartással, az erőszakos magatartás szélesebb kategória. Ennek megállapítása az esetek nagy többségében az eljárás alá vont személy és a tanúk vallomásai alapján lehetséges.
- Valótlan bejelentés szabálysértés esetén minden egyes, bejelentésben szereplő szónak jelentősége van, ezért nélkülözhetetlen a bejelentést rögzítő hangfelvétel beszerzése és a bíróság rendelkezésére bocsátása. Már az előkészítő eljárás során gondosan vizsgálni kell a

bejelentés tartalmát, hiszen ezen szabálysértést adott esetben nehéz elhatárolni egyes bűncselekményektől, mint például a hatóság félrevezetése, vagy a hamis vád.

- Járművezetés az eltiltás hatálya alatt szabálysértés esetén nem lehet eltekinteni annak a határozatnak, illetve az azt megalapozó eljárás iratanyagának a beszerzésétől, mely rendelkezik az elkövetéskor hatályban lévő eltiltásról. Szükséges továbbá annak vizsgálata, hogy az eltiltásról rendelkező döntés jogszabályszerű-e vagy sem, mivel jogszabálysértő határozat nem válthat ki jogi hatást, így járművezetéstől eltiltás intézkedést sem.
- Lopással, sikkasztással, jogtalan elsajátítással, orgazdasággal, csalással, szándékos rongálással és hűtlen kezeléssel elkövetett tulajdon elleni szabálysértés esetén az elkövetési érték meghatározása alapvető jelentőséggel bír, mivel az elkövetési értéken múlik, hogy szabálysértés vagy bűncselekmény lesz az eljárás tárgya. Ezen szabálysértések esetén az elhatárolás miatt nagyon fontos az elkövető szándékának, tudattartalmának vizsgálata, mire is terjedt ki a szándéka, illetve miben állapítható meg a gondatlansága.

Lopás esetén az esetleges közös tulajdon, illetve valamely minősítő körülmény fennállásának vizsgálata, jogtalan elsajátítás esetén pedig a kifosztás bűncselekmény megvalósulása vizsgálandó.

Jármű önkényes elvételével megvalósított tulajdon elleni szabálysértés gyanúja esetén szintén az elkövető szándékának a vizsgálata kulcsfontosságú a lopás és a jármű önkényes elvételének elhatárolása miatt.

Mivel a Szabs. tv. 177.§ (5) bekezdése értelmében az (1) és (2) bekezdésekben meghatározott szabálysértések miatt szabálysértési eljárásnak csak magánindítványra van helye, ha a sértett az elkövető hozzátartozója, ezért ezen szabálysértések esetén a szabálysértéssel okozott kár összegének megállapítása mellett a sértett személye kilétének feltárása is nélkülözhetetlen, s amennyiben a sértett az eljárás alá vont személy hozzátartozója, magánindítvány előterjesztésének hiánya az eljárás lefolytatásának akadályát képezi.

V. Összegzés

Összegzésként megállapítható, hogy az időszerű bírósági eljárás lefolytatásának és az időszerű, megalapozott érdemi döntés meghozatalának alapvető feltétele a szabálysértési előkészítő eljárás gyors és teljeskörű lefolytatása. Az akár kis mértékben is hiányosan lefolytatott előkészítő eljárás az érdemi bírósági döntés meghozatalának elhúzódásához, illetve akár a bizonyítás megghiúsulásához vezethet.

Felhasznált irodalom:

- Szabálysértési ügyek bírói gyakorlata Összefoglaló vélemény (Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2015.EL.II.H.13.SZABÁLYSÉRTÉS-37.szám)
- Btk. Kommentár

Felhasznált jogszabályok:

- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény